

STOCKHOLMSKÄLLAN

► LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN: www.stockholmskallan.se

■ ■ Ett stenkast bortom Vasaparken ligger i en park för sig en klunga byggnader från gångna sekler. De utgör en del av området Sabbatsberg. Text: Ulla Nilsson

Parken som varit tegelbruk och kloster

Sabbatsbergsområdet ingick ursprungligen i Rörstrands ägor, men år 1288 donerade Magnus Ladulås egendomen till Sankta Klara kloster. Klostret använde områdets tillgångar för tillverkning av tegel till klosterbyggnader. När vinskänken Valentin Sabbath 1709 köpte området hade tegelbruket upphört. Sabbath anlade ett utvårdshus här. Läget var utmärkt eftersom vägen till Karlbergs slott gick förbi i närheten. Sabbath avled 1720 men innan dess hade han bebyggt området med en malmgård med två flyglar. Huvudbyggnaden finns kvar än i dag men är ombyggd och fungerar sedan 1760-talet som kyrka. Numera ingår den i Gustaf Vasa församling som ordnar gudstjänster och konserter här.

1751 inleddes en ny epok på Sabbatsberg. Då ropade nämligen stadens fattighusdelegerade in hela anläggningen på auktion. 300 fattighjon skulle få plats här och år 1756 kunde de första hjonen flytta in i det nybyggda Nicolaihuset. De som togs in skulle tillhöra kategorin ”rätta fattiga” det vill säga vara så-

dana som helt saknade möjligheter att försörja sig och inte hade anhöriga att förlita sig på. Dessutom skulle de tillhöra någon av församlingarna som drev fattighuset och vara kända för ett kristet leverne!

Vid ungefär samma tid påbörjades brunnperioden. År 1734 hade en hälsokälla upptäckts på området. När det från 1760-talet blev alltmer populärt att besöka denna byggdes ett vårdshus för brunnsgästerna, det nuvarande Katarinahuset. Sommaren 1856 vistades konstnärinnan Josabeth Sjöberg här. I flera akvareller har hon skildrat livet på brunnen. När man 1883 sprängde för uppförandet av en gasklocka i området skadades källadern så allvarligt att brunnen sinade. Trots att man därefter fick nöja sig med mineralvatten på flaska bestod brunn rörelsen ända fram till 1968 men då handlade det sedan länge om gäster som gjorde dagliga besök. För att brunnsgästerna skulle slippa bli störda av fattighjonen fanns ett plank som skilde brunnsområdet från fattighuset. Enda minnet

från brunnstiden har varit en pump nedanför slänten vid Katarinahusets södra gavel. Denna är nu ersatt av en skulptur. Innan avstyckningen till Sabbatsbergs sjukhus 1874 var det här området lantligt. Här fanns åkrar, tobaksfält och trädgårdar och i nordväst var Bergianska trädgården närmaste granne.

I slutet av 1800-talet tillkom två nya logementbyggnader nämligen Adolf Fredrik och Johannes och 1942 invigdes Sabbatsbergs vårdhem i den byggnad som i dag kallas Klockhuset. I dag ingår denna byggnad tillsammans med Johanneshuset och Adolf Fredrikshuset i Sabbatsbergsbyns vård- och omsorgsboende.

År 1950 invigdes nästa byggnad på området nämligen det nya ålderdomshemmet, ett punkthus i sju våningar. Idag kallas det Dalahöjdens äldreboende.

I mitten av 1990-talet anlades Sinnenas trädgård mellan Adolf Fredrikshuset och Johanneshuset – en trädgård med doftande växter och porlande vatten, en plats för rekreation.

BRUNN. "Sabbatsbergs Brunns Salon – Vårdshuset och parken", en av alla akvareller som konstnären Josabeth Sjöberg målade av brunnslivet.

” För att brunnsgästerna skulle slippa bli störda av fattighjonen fanns ett plank som skilde brunnshuset från fattighuset.